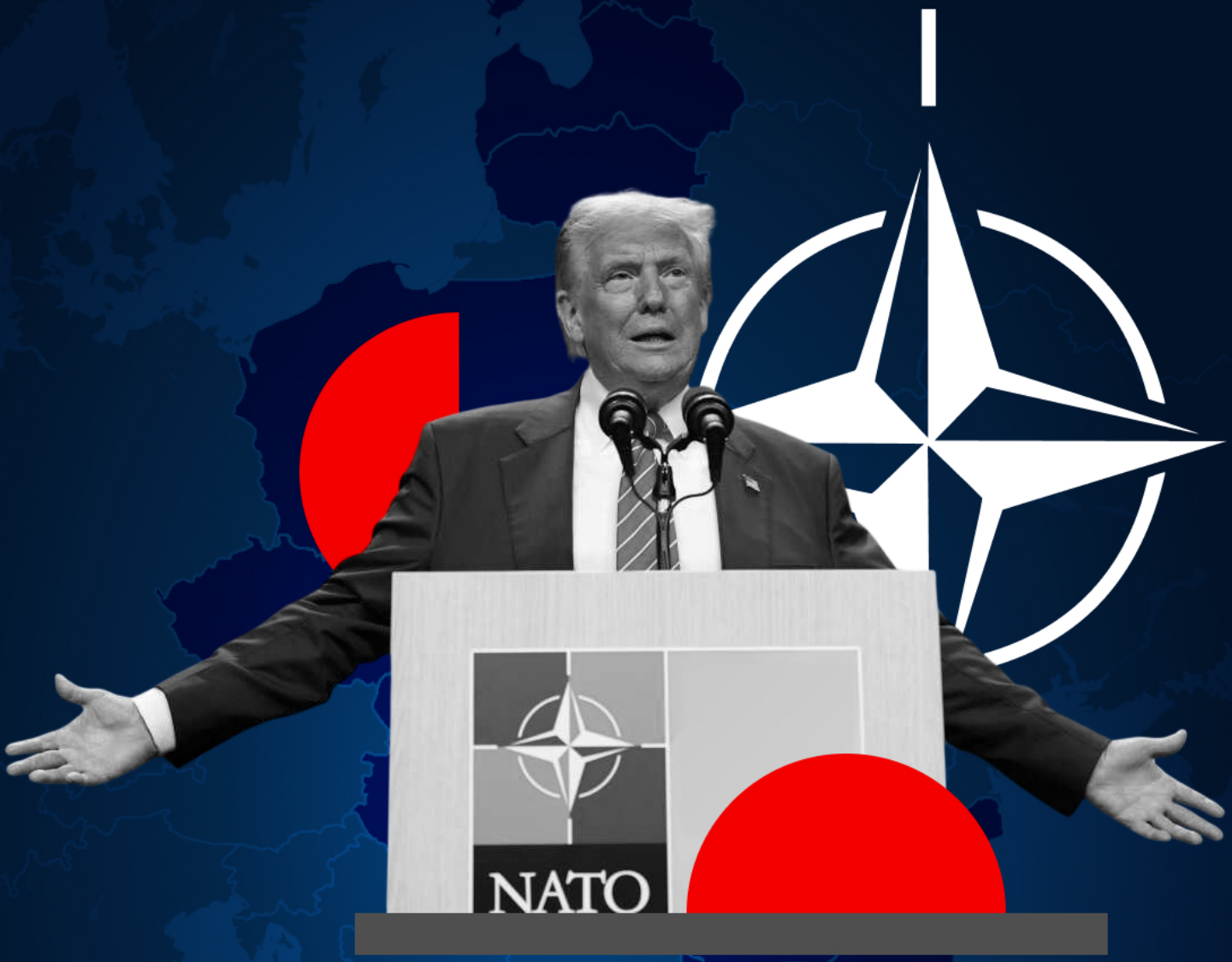
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

УКРАЇНСЬКА ПРИЗМА

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ОНОВЛЕННЯ ДЛЯ СХІДНОГО ФЛАНГУ НАТО: ТРАМП ТА ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА В НОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ

ОЛЕКСАНДР КРАЄВ
ЄВГЕН КОСТОГРИЗОВ

РЕД.ОЛЕКСАНДР КРАЄВ

Оновлення для Східного Флангу НАТО: Трамп та Центральна Європа в новій реальності

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства та програми "Північна Америка" Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

Автори:

Олександр Краєв

Євген Костогризов

за ред. Олександра Краєва

© Рада зовнішньої політики "Українська призма", 2026 | prismua.org

Зміст

Анотація 1

Вступ 2

Ставлення Трампа до НАТО: різниця між двома каденціями 3

Центрально-Східна Європа та її місце в Трампівській стратегії 5

Країни Східного флангу та Дональд Трамп 8

Анотація

Протягом 2025 року адміністрація Дональда Трампа очікувано депріоретизувала Європу загалом та Центрально-Східну Європу зокрема у своїй зовнішній політиці. Зменшення кількості американських військових на передових позиціях Східного Флангу НАТО, скорочення залучення їх у спільні тренування та відмова Сполучених Штатів від збільшення кількості переданої зброї чітко проілюструвала підхід до автономізації європейської безпеки на кордоні з РФ.

Водночас цей «безпековий відступ» лише частково супроводжувався економічним дистанціюванням. Лише в окремих випадках – зокрема щодо країн Балтії чи Болгарії – можна говорити про певну кореляцію між безпековим і економічним вимірами. Загалом же в регіоні американський бізнес зберіг, а подекуди й посилив свою присутність. Показовим є приклад Румунії, де активізувалися спільні проєкти у сфері ядерної енергетики.

Відтак, наразі йдеться не про цілісну регіональну стратегію США, а радше про набір ситуативних, транзакційних рішень, реалізованих на двосторонньому рівні з окремими державами — підхід, який загалом є характерним для зовнішньої політики цієї адміністрації.

Вступ

Протягом 2025 року європейська архітектура безпеки зазнала тривожних змін: на тлі триваючої російської агресії проти України та систематичних погроз зі сходу дедалі більшої невизначеності набуває і позиція Сполучених Штатів щодо власних безпекових зобов'язань у Європі.

Якщо держави Західної Європи, зокрема Німеччина та Франція, завдяки географічній віддаленості від епіцентру війни та значному економічному й оборонно-промисловому потенціалу мають більший простір для маневру, то країни Центрально-Східної Європи позбавлені обох цих переваг. У результаті їхня залежність від політики США залишається високою, а прагнення зберегти американську безпекову присутність набуває дедалі більш нагального характеру.

У цьому контексті дане дослідження має на меті системно проаналізувати стан безпекових відносин між США та країнами Центрально-Східної Європи станом на початок 2026 року, з урахуванням не лише військово-політичного, але й економічного виміру цієї взаємодії.

Ставлення Трампа до НАТО: різниця між двома каденціями

Повернення Дональда Трампа до Білого дому актуалізувало дискусію про майбутнє Північноатлантичного альянсу, перевівши її з площини теоретичних побоювань у площину практичної реалполітики. Щоб зрозуміти нинішню стратегію Вашингтона, необхідно чітко розмежувати підходи 45-го та 47-го президента США. Якщо перша каденція (2017-2021) характеризувалася спробами реформувати Альянс через інструментальний тиск, то друга каденція демонструє наміри переглянути саму філософію трансатлантичної безпеки.

Перша каденція: стратегія «шокової терапії»

Підхід адміністрації Трампа у 2017–2021 роках можна охарактеризувати як «агресивний меркантилізм». Ключовим наративом тоді стала теза про «несправедливий розподіл тягаря» (burden-sharing). Трамп неодноразово називав НАТО «застарілим» (obsolete), проте його дії були спрямовані не на демонтаж структури, а на примус союзників до виконання фінансових зобов'язань, взятих ще на Уельському саміті 2014 року.

Варто відзначити, що попри доволі жорстку публічну риторику, зокрема під час саміту НАТО в Брюсселі 2018 року, де Дональд Трамп погрожував переглядом участі США в Альянсі у разі невиконання цілі щодо 2% ВВП на оборону, фактична політика США тоді не зазнала змін. Ключову роль відіграла інституційна інерція американської системи безпеки та так звані «дорослі в кімнаті» – радники з національної безпеки та керівництво Пентагону класичної школи. У результаті, попри політичний тиск і публічні заяви, базовий курс США в межах НАТО не зазнав радикальних змін, і статус-кво в оборонному співробітництві зберігся.

Ба більше, парадоксальним чином саме за першої каденції Трампа військова присутність США в Європі посилилася. Фінансування «Ініціативи європейського стримування» (European Deterrence Initiative, EDI) зросло, а на східний фланг НАТО почали надходити летальна зброя та додаткові ротаційні контингенти. Тодішня стратегія США фактично зводилася до використання риторики про можливий ізоляціонізм як інструменту тиску на союзників. Йшлося не про реальний вихід із системи колективної безпеки, а про створення політичного важеля для стимулювання європейських країн до більшої участі у спільних зобов'язаннях.

Друга каденція: доктринальна ієрархія

На відміну від першого терміну, нинішня політика Вашингтона базується не на імпульсивних вимогах, а на сформованій ідеологічній платформі, яка знайшла відображення у Стратегії національної безпеки (NSS 2025). Трамп більше не намагається «виправити» НАТО; він прагне переформатувати роль США у світі, переходячи від моделі глобального домінування до моделі «економічного протекціонізму».

Фундаментальна різниця полягає у зміні сприйняття статті 5 Вашингтонського договору. Якщо раніше дискусія точилася навколо спроможності союзників платити за захист, то тепер під питанням опинилася готовність США цей захист надавати навіть у разі виконання фінансових нормативів. Транзакційний підхід набув ознак ієрархічної системи, де безпекові гарантії стають предметом двосторонніх торгів, а не автоматичним наслідком членства в Альянсі.

Адміністрація Трампа 2.0 відмовляється від ролі безумовного гаранта європейської безпеки, просуваючи концепцію «Dormant NATO» («сплячого НАТО»), де американські сили виконують роль лише крайнього засобу (last resort), а основний тягар конвенційної оборони повністю перекладається на європейців. Цей зсув є не так емоційною реакцією президента, як холодним розрахунком, продиктованим необхідністю переорієнтації ресурсів на Індо-Тихоокеанський регіон та внутрішньою економічною логікою «America First».

Таким чином, якщо перша каденція була випробуванням НАТО на міцність, то друга стала випробуванням на життєздатність Альянсу без американського лідерства. Саме в цьому контексті слід розглядати нову роль країн Центрально-Східної Європи, які опинилися на вістрі цієї геополітичної трансформації.

Центрально-Східна Європа та її місце в Трампівській стратегії

Публікація Стратегії національної безпеки США (NSS 2025) 4 грудня 2025 року стала своєрідною точкою перелому у трансатлантичних відносинах, закріпивши еволюцію ролі Вашингтона від глобального «опікуна» до більш прагматичного «системного менеджера». Для країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) цей документ несе екзистенційні виклики, оскільки він фундаментально переглядає архітектуру безпеки, що існувала після закінчення Холодної війни. Для країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) цей документ несе екзистенційні виклики, оскільки він фундаментально переглядає архітектуру безпеки, що існувала після закінчення Холодної війни. Аналіз ключових положень NSS 2025 крізь призму інтересів ЦСЄ дозволяє виділити декілька критичних трендів: перехід від альянсів цінностей до ієрархії інтересів, зміну сприйняття російської загрози та імператив «європейської величі» як евфемізм для самостійної оборони.

Від «опікунства» до «ієрархії»: зміна парадигми альянсів

Ключовою концептуальною зміною, яку фіксують аналітики, є відмова США від амбіцій глобального домінування на користь «ієрархічного впорядкування інтересів» [Eagle Intelligence Reports]. У новій стратегічній реальності союзники більше не розглядаються як апріорні стовпи ліберального світопорядку. Натомість їхня цінність визначається суто транзакційно: здатністю розділяти тягар оборони та відповідати американським пріоритетам.

Для ЦСЄ це означає кінець епохи автоматичних гарантій. Як зазначають оглядачі *Revue Conflits*, NSS 2025 не проголошує негайного виходу з Європи, але створює умови, за яких втручання США у випадку конфлікту (наприклад, нападу Росії) більше не є гарантованим, а стає предметом політичного торгу. Документ прямо ставить під сумнів надійність деяких європейських союзників, натякаючи на їхню економічну слабкість та «цивілізаційний занепад» внаслідок міграційних та демографічних криз.

Вашингтон відкрито декларує перехід до білатералізму. Замість роботи через громіздкі інституції ЄС чи навіть НАТО, адміністрація Трампа надає перевагу двосто-

роннім угодам з обраними партнерами. Це створює ризик фрагментації Альянсу, де гарантії безпеки можуть поширюватися вибірково – лише на ті країни, які Вашингтон вважає корисними (наприклад, Польща чи країни Балтії), в той час як інші можуть бути залишені напризволяще. Показовим є згаданий у звіті *Institute of Central Europe* приклад виведення частини американського контингенту з Румунії як покарання за недостатні витрати на оборону.

Дилема сприйняття загрози: Росія як об'єкт стабілізації

Найбільш тривожним сигналом для Варшави, Талліна та Києва є рефреймінг російської загрози. На відміну від позиції країн ЦСЄ, які вбачають у Росії довгострокового екзистенційного ворога, NSS 2025 розглядає Москву як виклик, який можна «модерувати» та «стабілізувати».

Стратегія базується на спірному припущенні, що європейські союзники (без урахування ядерного арсеналу) вже мають «значну перевагу жорсткої сили над Росією майже за всіма показниками» [IES Lublin]. Ця «арифметична» логіка ігнорує реалії гібридної війни та політичної роздробленості Європи, проте вона слугує зручним виправданням для де-пріоритизації європейського театру дій.

Досвід війни в Україні чітко продемонстрував, що кількісні показники озброєнь більше не є визначальними для досягнення переваги на полі бою. Натомість вирішальну роль відіграють технології, швидкість адаптації, ефективність управління та інтеграція інновацій. У цьому контексті багато європейських держав, попри формально значні ресурси, не мають практичного досвіду ведення сучасної війни.

Росія ж, навпаки, накопичила такий досвід у ході тривалої агресії проти України, адаптуючи свою тактику та інструменти ведення війни під нові умови. Це створює асиметрію, яку не враховує «арифметичний» підхід, і, відповідно, підсилює ризики для європейської безпеки навіть за наявності формальної переваги у ресурсах.

Мета Вашингтона – досягти «стратегічної стабільності» з РФ, щоб вивільнити ресурси для головного пріоритету – стримування Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні. Це створює небезпечну ілюзію у Білому домі, що Росію можна «відірвати» від Китаю через дипломатичні поступки, що прямо суперечить інтересам безпеки ЦСЄ.

Україна: пріоритет швидкості над перемогою

У контексті російсько-української війни стратегія Трампа демонструє чіткий зсув від підтримки до тиску на швидке завершення конфлікту. Документ визначає «швидке припинення бойових дій» як ключовий інтерес США задля відновлення стабільності.

Аналітики *International Centre for Defence and Security* (ICDS) наголошують, що такий підхід розглядає Україну як проблему, яку треба «закрити», а не як елемент майбутньої архітектури безпеки. Для країн Балтії та Польщі це є червоним прапорцем: замороження конфлікту без надійних гарантій та без демонтажу російської військової машини лише відкладе наступну фазу війни, до якої Росія підійде краще підготовленою.

Висновки для регіону

Центрально-Східна Європа опинилася в ситуації «жорсткої любові» (tough-love model) з боку США [ICDS]. Регіон змушений адаптуватися до реальності, де:

1. **Безпека стає національною відповідальністю**: Концепція «сприяння європейській величі», згадана в NSS 2025, є фактично вимогою повної європеїзації системи оборони континенту.
2. **Індо-Тихоокеанський регіон є домінуючим**: Всі ресурси США, які можуть бути виведені з Європи, будуть перенаправлені на стримування Китаю та захист Західної півкулі (доктрина «Трампівського варіанту Монро») [Eagle Intel Reports].
3. **Економічний протекціонізм**: Економічна політика "America First" означає, що доступ до ринків і технологій США буде обумовлений політичною лояльністю, що створює додатковий тиск на економіки ЦСЄ.

Отже, місце ЦСЄ в стратегії Трампа є подвійним: це передовий бастіон, який мусить утримувати себе сам, слугуючи буфером, поки США займаються «менеджментом» глобальної системи. Виживання регіону залежить від його здатності швидко наростити власний оборонно-промисловий потенціал та сформувати дієві регіональні альянси, не покладаючись на «парасольку», яка більше не є гарантованою.

Країни Східного флангу та Дональд Трамп

Країнами Східного флангу НАТО є Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія та Болгарія. До цього списку також частково можна віднести Фінляндію, що вступила до Альянсу у 2022 році. Стосовно деяких з цих країн за часів другої каденції президента Трампа відбулися зміни у ставленні зі сторони Сполучених Штатів: для держав Балтії сигнали були переважно тривожними через спорадичні сигнали ротаційних скорочень військової присутності, для Польщі водночас тривожними та обнадійливими - оскільки питання скорочень теж піднімалося, але, схоже, було закрите особисто президентом Трампом, щодо інших держав - дещо змішаними. У цій частині дослідження буде висвітлено кожен з таких кейсів, а також надано окрему увагу економічним кейсам співпраці.

Держави Балтії

Традиційно Сполучені Штати Америки розглядають усі три держави Балтійського регіону комплексно, продовжуючи або змінюючи свою політику в рамках НАТО щодо них одночасно.

Протягом 2025 року США утримували у державах Балтії близько 2000 військовослужбовців на ротаційній основі, без розгортання постійних баз із фіксованим контингентом. Попри це, така присутність фактично мала характер постійної протягом майже двох десятиліть і сприймалася регіоном як ключовий елемент стримування Росії. Разом з тим, влітку 2025 року вперше офіційно прозвучали сумніви щодо того, що США не проведуть "ротацію", яка призведе до суттєвого зменшення чисельності контингенту або навіть його повного виводу. Міністр оборони Естонії Ханно Певкур після візиту до Вашингтона публічно заявив, що не отримав чітких гарантій збереження нинішнього рівня американської військової присутності.

Дискусії щодо питання присутності американців на території регіону посилилися у листопаді 2025 на тлі заяв конгресмена Дона Бекона про ідеї, що циркулюють у Пентагоні – про зменшення американської присутності у Литві, Латвії та Естонії як елементу зниження та переорієнтації витрат з європейського театру потенційних бойових дій до азійського.

На початку лютого 2026 року президент США все ж підписав попередньо ухвалений Конгресом Fiscal Year 2026 Defense Appropriations Act, до якого увійшли

200 млн доларів фінансування для балтійських союзників за програмою BSI (Baltic Security Initiative). Також Естонія отримала додаткові 10 млн доларів за програмою FMF (Foreign Military Funding). Виділення фінансування хоч і є позитивним сигналом та демонструє державам регіону інтерес США до збереження безпеки у ньому, але воно не є саме по собі гарантією продовжуваного розміщення американських військ. Цілком можливо, що Сполучені Штати, використовуючи логіку "ієрархії", зажадають від балтійських союзників тих чи інших "послуг" в обмін на продовження розміщення військ.

В економічному плані адміністрація Трампа, з певною ймовірністю, сприяє залученню інвестицій принаймні до Литви, де показники прямих іноземних інвестицій за перші три квартали 2025 року стабільно зростали (з 2,387 млрд євро до 2,613 млрд євро) за даними Банку Литви. У сусідній Латвії показники за 2024-2025 роки майже не змінилися: обсяг ПІІ з США утримався на рівні близько 392 млн євро. Для Естонії наразі доступні не всі дані, проте і знайти ознак старту великих інвестиційних проєктів за останні 12 місяців не вдалося. З цього можна зробити висновок, що регіон Балтії наразі не знаходиться у фокусі великих американських економічних гравців, що корелює з непевною безпековою позицією США щодо цього регіону.

Польща

Польща посідає особливе місце в американській стратегії на східному фланзі НАТО, слугуючи головним хабом для сил США в Центрально-Східній Європі. У 2025 році в країні перебувало приблизно 10 тисяч американських військовослужбовців: частина з них – на постійній основі (зокрема, елементи штабу V корпусу та гарнізон USAG-P), решта – в рамках ротаційних підрозділів, без жорстких обмежень терміну. За останнє десятиліття така присутність еволюціонувала від тимчасових ротацій до стабільного, фактично постійного контингенту, на який Варшава покладається як на головний інструмент стримування російської загрози.

Улітку 2025-го, під час дискусій про перерозподіл військових ресурсів Пентагону на користь Індо-Тихоокеанського регіону, з'явилися побоювання щодо можливого перегляду американського контингенту в Європі. Президент Польщі Кароль Навроцький під час візиту до Вашингтона у вересні активно шукав чітких запевнень від адміністрації Трампа. На відміну від менш сприятливих сигналів для деяких інших союзників, Трамп публічно заявив, що США «залишатимуться в Польщі», і навіть висловив готовність збільшити чисельність військ, якщо Варшава цього забажає.

Обговорення американської присутності в Польщі набули нової сили восени 2025 року після оголошень Пентагону про скорочення ротаційних сил у Румунії. Проте польське Міністерство національної оборони швидко отримало офіційне підтверджен-

ня від Вашингтона: рівень американських сил у Польщі не зазнає скорочень. Конгрес США, своєю чергою, заблокував будь-які радикальні ініціативи щодо масового зменшення присутності в Європі, зберігши мінімальний поріг у 76 тисяч військових на континенті.

Зважаючи на ідеологічну близькість президента Польщі Кароля Навроцького до Дональда Трампа та вже фактично історичну тяглість відносин з Польщею у сфері оборони, ситуація видається позитивною для польської сторони. Вочевидь, зниження інтенсивності оборонної співпраці з США майже не загрожує цій центральноєвропейській державі у найближчі роки.

Важливо також зрозуміти, чи існує суттєвий зв'язок між військовою присутністю США в регіоні та економічною зацікавленістю, особливо зважаючи на транзакційну природу зовнішньої політики адміністрації Трампа.

У 2025 році американський капітал у Польщі мав три ключові виміри: ядерний, промислово-батарейний та газовий. У ядерній сфері державна компанія Polskie Elektrownie Jądrowe реалізує першу польську АЕС у співпраці з Westinghouse Electric Company та Bechtel Corporation (EPCM, управління будівництвом). Підписана у 2025 році Engineering Development Agreement створила контрактний портфель для американських компаній на мільярди доларів у середньостроковій перспективі. Загальна вартість першого етапу проєкту оцінюється у десятки мільярдів доларів. Потенційна участь фінансових інструментів США, зокрема U.S. International Development Finance Corporation та EXIM, означає поєднання приватного капіталу з державною підтримкою експорту.

Другий напрям – виробництво батарейних матеріалів і систем зберігання енергії. У 2025 році Ascend Elements оголосила про інвестицію близько $1,25 млрд у завод матеріалів для літій-іонних батарей у Польщі, що інтегрує країну в американські ланцюги доданої вартості в ЄС. Паралельно Lyten здійснює поглинання та перезапуск підприємства систем накопичення енергії після банкрутства Northvolt, зберігаючи виробничу базу та робочі місця.

Третій вимір – імпорт LNG зі США: у 2025 році США залишалися серед ключових постачальників скрапленого газу до Польщі (обсяги склали кілька мільярдів кубометрів на рік), що формує стабільні торговельні потоки, підтримує диверсифікацію після відмови від російського газу та зміцнює енергетичну безпеку. Отже, економічна співпраця США та Польщі має виразно стратегічний характер і значною мірою спирається на великі капіталомісткі проєкти. Вона зберігає стійкість навіть на тлі періодичних торговельних напружень між США та ЄС. У такому контексті військова присутність США в Польщі, яка не зазнала скорочення і не демонструє ознак зменшення, виглядає як продовження цієї логіки. Таким чином формується

взаємопов'язана модель безпеково-економічних відносин.

Словаччина

Словаччина традиційно сприймається Вашингтоном як стабільний, хоч і не пріоритетний елемент східноєвропейського флангу Альянсу.

У 2025 році американська військова присутність у Словаччині становила приблизно 600–800 особового складу – переважно ротаційні підрозділи для участі в багатонаціональних батальйонах НАТО, зосереджені навколо авіабаз Малакі (Malacky Air Base) та Сляч (Sliač Air Base), без планів на постійні бази. За попередні роки ця присутність поступово наростала від епізодичних вправ до регулярних ротацій, які Братислава розглядала як важливий сигнал солідарності, особливо на тлі внутрішніх політичних дебатів про баланс між Заходом і Сходом, а також у контексті підтримки України.

Влітку 2025-го, під час саміту НАТО в Гаазі в червні, де адміністрація Трампа наполягала на радикальному підвищенні оборонних витрат союзників до 5% ВВП, словацький прем'єр Роберт Фіцо висловив стурбованість щодо можливого "перегляду пріоритетів" США в Європі та навіть заговорив про нейтралітет Словаччини. Під час його зустрічі з американськими посадовцями у Вашингтоні в липні Братислава домагалася запевнень про стабільність ротацій, але отримала лише загальні обіцянки про "справедливий розподіл навантаження", без конкретних гарантій фінансування чи чисельності.

Обговорення американської ролі в Словаччині загострилися наприкінці жовтня 2025 року, коли Пентагон оголосив про «стратегічну корекцію» – скорочення контингенту в Словаччині, Угорщині та Болгарії на 20–30% із листопада в межах ширшої переорієнтації ресурсів на Індо-Тихоокеанський регіон та посилення тиску на європейських союзників щодо самостійного фінансування безпеки. Попри те, що НАТО охарактеризувало цей крок як «коригування», а не відступ, у Братиславі його сприйняли значно тривожніше – як сигнал поступового послаблення американської присутності. Це особливо резонувало на тлі позиції Роберта Фіцо, який відкрито критикував «американський тиск» і паралельно намагався просувати альтернативні формати співпраці, зокрема у сфері ядерної енергетики зі США, але на більш вигідних для Словаччини умовах. Хоча Конгрес США частково стримав ці плани, обмеживши масштаби скорочення та зберігши мінімальний внесок у багатонаціональний батальйон НАТО в Словаччині, загальна тенденція виявилася показовою. Вона підкреслила структурну вразливість менших союзників, безпека яких критично залежить від зовнішніх гарантій, у новій логіці американської політики, що дедалі більше тяжіє до принципу «Америка понад усе».

Останні зрушення в економіці говорить про зворотнє – США нарощують економічний інтерес до Словаччини. 17–18 січня прем'єр-міністр Словаччини Фіцо відвідав Сполучені Штати. Першого дня у Вашингтоні він підписав міжурядову угоду (IGA) про двостороннє співробітництво в галузі цивільної ядерної енергетики з міністром енергетики США Крісом Райтом. Угода закладає основу для реалізації у Словаччині низки проєктів під проводом США, зокрема будівництва компанією Westinghouse нового енергоблоку потужністю 1200 МВт на АЕС «Богуніце», а також розгортання малих модульних реакторів (SMR). Очікується, що обов'язковий контракт щодо першого з них буде підписано у 2027 році, а введення блоку в експлуатацію заплановано на 2041 рік. Паралельно національні агентства експортного кредитування підписали угоду про співпрацю для підтримки експортного фінансування.

Попри проросійську риторику, яка значною мірою орієнтована на внутрішню аудиторію, Роберт Фіцо на практиці продовжує курс на поглиблення співпраці зі США. Після укладених у попередні роки масштабних оборонних контрактів уряд робить нові кроки, що ще тісніше прив'язують майбутнє Словаччини до американського партнерства. Це має своє відображення і в економічній співпраці – хоча і незначно та поступово, агротехнічний американські інвестиції в словацькі бізнесу протягом останніх років неухильно зростали та розширювалися за межі виключно фінансових ринків в більш реальні сектори економіки.

Угорщина

Угорщина, на відміну від більшості східноєвропейських союзників НАТО, у 2025 році опинилася в унікальному становищі: з одного боку, як близький політичний партнер адміністрації Трампа та Віктора Орбана, з іншого – як країна, де американська військова присутність залишалася відносно скромною та чутливою до загальних змін у глобальній стратегії США.

У 2025 році чисельність американських військовослужбовців в Угорщині коливалася в межах 400-700 осіб – переважно ротаційні підрозділи в рамках багатонаціональної бойової групи НАТО в Секешфегерварі (NATO Multinational Division Center), а також обмежена підтримка на авіабазі Папа (Pápa Air Base) для стратегічних перевезень. За роки після 2022-го ця присутність набула стабільнішого характеру завдяки посиленню східного флангу Альянсу, і Будапешт використовував її як символ солідарності НАТО, попри внутрішні політичні суперечки щодо зовнішньої політики.

Навесні 2025-го з'явилися спекуляції про радикальні зміни: британські ЗМІ (The Telegraph) повідомляли, що Трамп розглядає можливість передислокації значної частини американських сил з Німеччини (до 35 тис. осіб) саме до Угорщини, через розбіжності з Берліном та близькі відносини з Орбаном. Ця ідея, хоч і не реалізувалася

в повному обсязі, підкреслювала потенціал для зростання американського контингенту в країні як частини "переорієнтації" на лояльніших союзників.

Проте восени ситуація змінилася в протилежний бік: у жовтні–листопаді 2025-го Пентагон оголосив про "коригування" сил на східному фланзі, включаючи Угорщину, Болгарію та Словаччину. З листопада почалося скорочення ротаційних елементів на 20–30%. У Будапешті це сприйняли як сигнал ослаблення, особливо на тлі критики Орбана щодо "американського тиску" та його пошуку балансу в енергетичних питаннях з Росією.

Водночас у листопаді 2025-го, після зустрічі Трампа з Орбаном у Білому домі, відносини отримали потужний імпульс: запуск переговорів про оновлення угоди про обмін військовою інформацією (GSOMIA), оголошення про закупівлю американської зброї на $700 млн через FMS, а також прогрес у переговорах щодо HIMARS. Державний департамент США публічно оголосив про "нові висоти" у відносинах, підкреслюючи взаємну повагу та стратегічне партнерство.

Що ж до зв'язку з економічними показниками, то дані про американські прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Угорщину у 2023, 2024 та 2025 роках загалом вказують на тенденцію до зростання. Йдеться як про оголошені інвестиції за даними Угорського агентства із залучення інвестицій (HIPA), так і про фактичні рухи капіталу за статистикою Угорського національного банку (МНБ).

У 2025 році загальний обсяг ПІІ становив близько 7 млрд євро, з яких на США припало 480 млн євро. Для порівняння, у 2024 році загальний обсяг інвестицій сягнув 10,2 млрд євро, а у 2023 – 13 млрд євро, однак у ці роки США не входили до топ-4 інвесторів (хоча стабільно залишалися в топ-10 за даними HIPA). Якщо ж звернутися до фактичних потоків капіталу за даними МНБ, картина ще складніша. Ці показники включають не лише нові інвестиції, а й реінвестований прибуток, реструктуризації та виведення коштів: +1609,24 млн євро у 2023 році, -284,4 млн євро у 2024 році. Тобто після суттєвого позитивного потоку у 2023 році вже у 2024-му спостерігався відтік капіталу. На цьому тлі 2025 рік виглядає як часткове відновлення інтересу американських інвесторів. Якщо у 2024 році Німеччина випереджала США з обсягом ПІІ у 377 млн євро, то у 2025 році американські інвестиції перевищили цей рівень щонайменше на 120 млн євро.

Водночас оцінювати довгострокову динаміку складно через нестачу повних даних за 2023 рік: відомо лише, що найменший показник серед країн-лідерів тоді становив 961 млн євро (Німеччина), тож обсяг американських вкладень міг бути як нижчим, так і співставним. Це означає, що попри заяви уряду про «рекордні» інвестиції, говорити про стабільне зростання у трирічній перспективі передчасно. Отже, у короткостроковому вимірі (порівняно з 2024 роком) справді спостерігається

зростання американських ПІІ, однак у ширшій динаміці ці показники залишаються волатильними і не дають підстав для однозначних висновків про стійкий інвестиційний тренд.

Загалом для Угорщини 2025 рік став періодом контрастів: від початкових надій на посилення американської присутності через політичну близькість до Орбана — до реальних (хоч і обмежених) скорочень ротацій, компенсованих розширенням військово-технічної співпраці та закупівель. Проте загальний рівень присутності американського капіталу та інвестицій в країні залишився без змін (незважаючи на активний лобізм Орбана та його соратників), а все ширше розгортання в країні інформаційної та комунікаційної інфраструктури Huawei питання про збільшення частки американького капіталу в наукомістких галузях було просто знято з порядку денного.

Румунія

Румунія в 2025 році стала першою та найпомітнішою жертвою перегляду американської військової присутності в Європі під адміністрацією Трампа – саме з неї почався видимий процес скорочень на східному фланзі НАТО.

Протягом першої половини 2025 року в країні перебувало близько 1700 американських військовослужбовців – переважно ротаційна бригада 2-ї піхотної бригади бойової групи 101-ї повітряно-десантної дивізії, зосереджена на ключовій базі Міхайл Когелнічану (Mihail Kogălniceanu Air Base), яка слугувала логістичним хабом для НАТО в Чорноморському регіоні. Крім того, на базі Deveselu постійно дислокувалася невелика група (близько 100–200 осіб) для системи спільної протиракетної оборони НАТО Aegis Ashore. Ця присутність після 2022 року сприймалася Бухарестом як надійний щит і як компенсація за геостратегічну вразливість біля Чорного моря та Криму. Румунія інвестувала мільярди в розширення бази Когелнічану, роблячи її однією з найбільших у Європі.

Жовтень 2025 став переломним: 29 жовтня Пентагон оголосив про повне припинення ротації цієї бригади – підрозділ повернувся до Кентуккі без заміни. Румунське Міністерство оборони підтвердило, що чисельність американських сил скоротиться до 900–1000 осіб (тобто приблизно на 40–50%). Це стало першим офіційним кроком адміністрації Трампа до "стратегічної корекції" – переорієнтації ресурсів на Індо-Тихоокеанський регіон, внутрішню безпеку США та Латинську Америку.

Реакція в Румунії була стриманою, але стурбованою: президент Нікушор Дан та міністр оборони підкреслювали, що ключові бази нікуди не поділися, а дефіцит компенсуватимуть європейські партнери (Франція, Італія, Нідерланди). Водночас у Бухаресті це сприйняли як сигнал ослаблення, особливо після російських порушень

повітряного простору.

Листопад–грудень 2025 принесли певне пом'якшення: Пентагон (через міністра Піта Хегсета) підтвердив, що США залишаються в Румунії, хоч і з "коригуванням ротацій". Конгрес США у грудні 2025-го прийняв оборонний бюджет (NDAA), який заборонив знижувати загальну чисельність американських військ у Європі нижче 76 000 більш ніж на 45 днів без сертифікації та консультацій з НАТО – це фактично заблокувало подальші масові скорочення.

У 2025 році Румунія зазнала найпомітнішого і найшвидшого скорочення американської ротаційної присутності серед союзників на східному фланзі – приблизно з 1700 до 1000 військових. Це стало своєрідним символічним початком європейського «drawdown» адміністрації Дональда Трампа, викликало критику з боку республіканських «яструбів» у Конгресі та підштовхнуло Бухарест активніше шукати підтримку всередині Європи. Водночас ключові стратегічні елементи американської присутності (зокрема протиракетна оборона та база в Когелнічану) були збережені, а Конгрес додатково обмежив подальші скорочення. Тож про повноцінний «відступ» США не йдеться, однак сигнал про необхідність більшої відповідальності європейців за власну безпеку прозвучав доволі чітко.

Що ж до економічної співпраці, то в Румунії американський капітал у 2025 році концентрувався насамперед у ядерній енергетиці. Добудова 3-го та 4-го енергоблоків AEC Cernavodă передбачає участь американських інженерно-будівельних фірм Fluor Corporation та Sargent & Lundy у проєктуванні та інженерному супроводі. Загальна вартість проєкту оцінюється приблизно у $7 млрд. Фінансова архітектура включає можливу підтримку Export-Import Bank США, що створює механізм кредитування та гарантування американського експорту обладнання і послуг.

Другим сегментом є проєкт малих модульних реакторів у Дойчешть. Американський капітал представлений насамперед через технологію та інтелектуальну власність NuScale Power, яка розробила SMR-модулі і отримала ключові контракти на проєктування та постачання першого модуля. Передюачається фінансування на суму до кількох мільярдів доларів. Проєкт оцінюється приблизно $6–7 млрд і наразі переходить із фаз аналізу та технічного проєктування до структурної підготовки фінансування та планування будівництва. Зважаючи на те, що обсяг торгівлі між США та Румунією суттєво не змінився за останні роки, а співпраця в ядерній галузі посилилась, то навряд можна казати про зв'язок економічного інтересу та концентрації військ на цьому прикладі.

Болгарія

Болгарія у 2025 році опинилася серед країн східного флангу НАТО, які найбільше відчули на собі зміну пріоритетів та бюджетних підходів адміністрації Трампа.

Протягом більшої частини 2025 року в Болгарії перебувало приблизно 900–1200 американських військовослужбовців – майже виключно ротаційні підрозділи в рамках багатонаціональної бойової групи НАТО (enhanced Forward Presence battalion battle group) на базі Ново Село та частково на аеродромі Граф-Ігнатієво. Постійного американського контингенту в класичному розумінні в Болгарії не було.

Після 2022 року присутність США в Болгарії поступово наростала, і Софія почала сприймати ротації як досить стабільний елемент власної безпеки та як важливий політичний сигнал – особливо на тлі дуже гострої внутрішньополітичної боротьби проросійських та прозахідних сил.

Літо–осінь 2025 стали для Болгарії дуже тривожним періодом: у липні з'являються перші публічні розмови про те, що Болгарія, Угорщина та Словаччина можуть потрапити до «другої хвилі» скорочень американської присутності в Європі. У жовтні Пентагон офіційно оголошує про «стратегічне коригування», з листопада 2025 року починається помітне скорочення американських ротаційних сил у Болгарії – за різними оцінками, чисельність американського персоналу зменшується на 30–50% порівняно з піковими значеннями 2024-початку 2025 року. Станом на кінець року бойова група НАТО в Ново Село зберігається, але американська складова стає значно меншою, а частину функцій фактично передають румунським та італійським підрозділам, а також значно скорочується участь американських підрозділів у тренуваннях на території Болгарії.

Для болгарського кейсу у 2025 році були характерні відсутність будь-яких публічних запевнень чи спроб «виправити ситуацію» з боку адміністрації Трампа – фактично, незважаючи на всі зусилля болгарської сторони, ця країна так і не з'явилася на "ментальній карті Трампа". Крім того, навіть у період загострення сам болгарський уряд достатньо коло реагував на відсутність інтересу у американців – це можна пов'язати як із бажанням не роздрукувати конфлікт, так і з постійною урядовою кризою минулого року. Це, в свою чергу, давало ще більше палива для посилення внутрішніх наративів про "зраду Америкою дружби з Болгарією".

В економічному плані Болгарія також зазнала скорочення інтересу зі сторони США: обсяг американських інвестицій в країну скорочувався протягом останніх 5 років, про що свідчать дані болгарських профільних установ. Ті ж дані свідчать і про рекордний відтік американського капіталу у 2025 році: з країни виведено близько 250 млн євро. У випадку Болгарії військова та економічна компоненти корелюють

та відображають собою ширші тенденції взаємопов'язаності політичної, безпекової та економічної компоненти. Це приводить нас до додаткового проміжного висновку, що стратегія економічного "ув'язування" уваги адміністрації Трампа в перспективі можуть дати позитивні ефекти для країн регіону і зберегти рівень співпраці із США в інших сферах.

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

UKRAINIAN PRISM:
TEN YEARS
OF EXPERTISE

INTERNATIONAL
RENAISSANCE
FOUNDATION